

O Prvom korpusu NOV i PO Hrvatske, odnosno, Četvrtom korpusu NOV i PO Jugoslavije (čiju 70.godišnjicu osnivanja danas obilježavamo) i njegovim divizijama, brigadama i odredima napisani su dosada brojni povijesno-memorijalni i znanstveni tekstovi i deseci knjiga. Stoga je u ovoj svečanoj prigodi primjereno i jedino moguće izložiti samo neke najbitnije povijesne činjenice i karakteristike o ovom našem prvijencu u nastanku i razvoju tako krupnih vojnih formacija u vrijeme antifašističke NOB-e u Hrvatskoj i nekadašnjoj Jugoslaviji. Dakle, tek toliko da se danas podsjetimo, a neki mlađi da se barem fragmenarno informiraju o nastanku, djelovanju i zaslugama ove naše značajne antifašističke vojne formacije u II svjetskom ratu.

MIRKO MEĆAVA, član Predsjedništva SABA RH

PRVI KORPUS NOV I PO HRVATSKE (1)

(Referat na Svečanoj akademiji, 24.11.2012.)

- Poštovani gospodine predsjedniče Hrvatskog Sabora, poštovani gospodine izaslaniče predsjednika Republike, gospodo veleposlanici, državni dužnosnici Hrvatske, Grada Zagreba i Hrvatske vojske,

- drugarice i drugovi, pripadnici Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske i ostali učesnici NOB i antifašisti,

- gospođe i gospodo,

O Prvom korpusu NOV i PO Hrvatske, odnosno, Četvrtom korpusu NOV i PO Jugoslavije (čiju 70.godišnjicu osnivanja danas obilježavamo) i njegovim divizijama, brigadama i odredima napisani su dosada brojni povijesno-memorijalni i znanstveni tekstovi i deseci knjiga. Stoga je u ovoj svečanoj prigodi primjereno i jedino moguće izložiti samo neke najbitnije povijesne činjenice i karakteristike o ovom našem prvijencu u nastanku i razvoju tako krupnih vojnih formacija u vrijeme antifašističke NOB-e u Hrvatskoj i nekadašnjoj Jugoslaviji. Dakle, tek toliko da se danas podsjetimo, a neki mlađi da se barem fragmenarno informiraju o nastanku, djelovanju i zaslugama ove naše značajne antifašističke vojne formacije u II svjetskom ratu.

I OSNIVANJE I SASTAV KORPUSA

Prvi korpus NOV i PO Hrvatske osnovan je pod nazivom «Prvi hrvatski korpus NOV». Osnovan je rješenjem Vrhovnog štaba i Naredbom Vrhovnog komandanta NOV i PO Jugoslavije Josipa Broza Tita, br. 95 od 22.studenog 1942., pa se taj datum smatra danom njegova nastanka. Kasnije je I korpus Naredbom Vrhovnog komandanta NOV i PO Jugoslavije Josipa Broza Tita od 5.listopada 1943.godine preimenovan u Četvrti korpus NOV i PO Jugoslavije, pa se u vojnoj i drugoj literaturi tretira i pod tim nazivom – Četvrti korpus NOV i PO Jugoslavije.

Temeljem spomenute Naredbe Vrhovnog komandanta broj 95. Korpus je formiran od 3 divizije, koje su osnovane istovremeno kada i Korpus – istom naredbom i istog dana. To su ;

- 6. lička divizija sa I, II i IX ličkom narodnooslobodilačkom brigadom,
- 7. banijska divizija sa VII i VIII banijskom i XIII brigadom 'Josip Kraš' (koja je kasnije preimenovana u XIII proletersku brigadu «Rade Končar») i
- 8. kordunaška divizija sa IV i V kordunaškom i VI primorsko-goranskom narodnooslobodilačkom brigadom.

Dakle, Prvi korpus je u startu imao 3 divizije sa 9 brigada.

U kasnijem razvoju NOB i NOV mijenjao se sastav i broj jedinica u Korpusu, ovisno o raznim vojnim i političkim situacijama i događajima. Tako su:

- 21 prosinca 1942. godine u sastav Korpusa uključeni banijski, kordunaški i lički partizanski odredi:

- u vrijeme IV neprijateljske ofanzive 1943 godine VII banijska divizija prekomandirana je u sastav operativne grupe divizija i brigada Vrhovnog štaba;

(1) Ovaj tekst je pročitao u neznatno skraćenom obimu na svečanoj akademiji u povodu 70. godišnjice osnivanja Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske, koja je održana u organizaciji SABA RH u Domu Hrvatske vojske 24. studenog 2012. godine.

- od 27. lipnja do 11. rujna 1943. god. u sastavu Korpusa bila je Unska operativna grupa

sastavljena od hrvatskih i bosanskih partizanskih jedinica;

- 10. svibnja 1943. godine u sastav Korpusa uključena je 13. primorsko-goranska divizija;

- 9. studenog 1943. godine VI. lička divizija prekomandirana je iz Korpusa u Prvi proleterski korpus, a

- 30. siječnja 1944. godine u Korpus je uključena novoformirana 34. žumberačko-pokupsko-turopoljska divizija i td. (2).

Za prvog komandanta Korpusa postavljen je bio Ivan Gošnjak, a iza njega još su bili komandanti: Ivo Rukavina, Bogdan Oreščanin i Miloš Šumonja. Za komesara Korpusa

imenovan je bio Većeslav Holjevac, koji je ostao na toj visokoj i delikatnoj političko-vojnoj dužnosti sve do maja 1945. godine. Sve su to odreda bile snažne ličnosti, narodni heroji u NOR-u, koji su se svojim patriotizmom, odvažnošću, samoodricanjem i sposobnostima afirmirali i stekli visoki ugled i zasluge ne samo u toku NOB-e, kao prvoborci 1941. protiv okupatora i njegovih slugana – ustaša i četnika, nego su primjerom prednjačili i u poslijeratnom mirnodopskom razdoblju socijalističke izgradnje svoje domovine. Stoga smo dužni barem u ovakvim prigodama izričito ih spomenuti i uzdići, te im na taj način iskazati naše poštovanje i zahvalnost.

II RAZLOZI I UVJETI OSNIVANJA PRVOG KORPUS

Vojno-politički razlozi i uvjeti osnivanja Prvog korpusa NOV Hrvatske veoma su kompleksni.

Trinaest dana prije osnivanja Prvog hrvatskog korpusa bio je osnovan Prvi bosanski korpus – 9.11.1942. godine. To su, ustvari, prva dva korpusa NOV Jugoslavije, koji su osnovani gotovo istovremeno. Oni su prvijenci u nastanku tako krupnih oružanih formacija u NOV i antifašističkoj borbi naroda Jugoslavije. Kasnije je na teritoriju današnje Hrvatske formirano još 4 korpusa (17.V.1943. godine Šesti slavonski; 7.X.1943.godine Osmi dalmatinski; 19.I 1944. god. Deseti zagrebački i 30. I. 1944.god. Jedanaesti goransko-ličko-primorsko-istarski), a na teritoriju cijele Jugoslavije do kraja rata osnovano je ukupno 17 korpusa, plus neteritorijalni Korpus narodne obrane Jugoslavije. Dakle, na području Hrvatske, od 17 «teritorijalnih» korpusa NOVJ, bilo je 5 ili 30%.

Ova prva dva korpusa – Prvi bosanski i Prvi hrvatski – nastali su na tada dostignutom stupnju razvoja i jakosti antifašističkog NOP i NOB u okupiranoj Jugoslaviji. Nastali su kao izraz potreba i mogućnosti toga razvoja, a u kontekstu međunarodne političke situacije i stanja na svjetskim ratištima. Naime, sredinom 1942. godine nazirao se preokret u oružanom sukobu svjetskih sila u korist antihitlerovske koalicije, iako je Europa još uvijek stenjala pod čizmom i terorom nacističko-fašističke vladavine. Na istočnom ratnom bojištu njemački ratni stroj posustaje u borbama za Lenjingrad, Moskvu i Staljingrad, a na Zapadu i jugozapadnom svjetskom bojištu

zaustavljeno je napredovanje njemačkih i talijanskih armija u Africi i Bliskom istoku i nagovještava se protuofanziva zapadnih Saveznika. U takvoj situaciji u vodećim tijelima NOB-a uočava se i logično nameće potreba i obaveza razmišljanja i pripremanja za ono što će biti po završetku rata u Jugoslaviji, pa tako i u Hrvatskoj.

(2) Ovi i gotovo svi brojčani podaci i datumi u ovome tekstu uzeti su iz knjige zbornika radova br.17. Historiskog arhiva u Karlovcu, koja je izdana u Zagrebu 1987. godine pod naslovom «Prvi korpus NOV Hrvatske».

U to vrijeme kod nas je u razvoju antifašističke NOB-e došlo se u fazu postojanja jakih partizanskih odreda širom okupirane Jugoslavije, a posebno na relativno velikom oslobođenom partizanskom teritoriju Like, Korduna, Banije i Bosanske Krajine. Na području Banije, Korduna i Like tada se već – na osnovu direktiva Vrhovnog štaba – osnivaju prve

dinamične partizanske jedinice, koje nisu čvrsto vezane za zavičaj u kome su nastale. Osnivaju se proleterske čete i bataljoni, a zatim i brigade. Tako je 30.ožujka 1942., po Naredbi Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, osnovana poznata Banijska proleterska četa, koja je upućena da ratuje u Slavoniji. U tom periodu osnovane su još i kordunaška, lička i goranska proleterska četa, od kojih je 7. svibnja 1942. godine formiran Prvi hrvatski proleterski bataljon. Osmog srpnja 1942. formirana je Prva hrvatska udarna brigada od 2 bataljona ličkog i po jednog bataljona banijskog i kordunaškog partizanskog odreda. U kolovozu 1942.god. osnovane su 2. lička i 1. i 4. kordunaška brigada NOV Hrvatske, a u rujnu iste godine 3. lička, 7. i 8. banijska i 5. kordunaška brigada. Tako je na području Prve operativne zone do osnivanja Prvog korpusa bilo 8 brigada i 3 NOPO s oko 8.000 boraca.

Sve te partizanske jedinice nastajale su izravno u narodu, u ustaničkim selima Korduna, Like i Banije. Zato su nosile i nazive tih krajeva, kao npr. - Banijska proleterska četa, Kordunaški partizanski odred, Šesta lička divizija i td.

Stasale su od mladića i djevojaka toga naroda, koji ih je udomljavao, hranio i liječio, jer partizanske jedinice nisu imale – kao što je poznato - svojih vojnih kasarni, skladišta i druge državne logistike. One su zauzvrat branile svoj narod i svoja ognjišta, koliko god su mogle, od terora i čestih pogroma ustaša, četnika, Nijemaca, Talijana, Kozaka, Čerkeza... U tome je bila snaga, žilavost i neuništivost tih partizanskih jedinica, pa i Prvog hrvatskog korpusa – u toj pupčanoj povezanost partizanske vojske i naroda.

Sve te partizanske jedinice nastajale su na bazi dobrovoljnosti i velikim djelom pod pritiskom ustaškog terora, ali organizirano i svjesno usmjeravane. Nisu nastajale spontano i stihijski kao plod nekakve volšebne domoljubne svijesti i hrabrosti hrvatskih muževa, kao što to danas revizionistički amoralno konstruiraju i sugeriraju neki, (čak i uvaženi) prekrajatelji povijesti NOB –e u Hrvatskoj. Naprotiv, njih su - kao i cijelu NOB-u - planski organizirali i predvodili komunisti, članovi i rukovodeći kadrovi tadašnje Komunističke partije Hrvatske i Jugoslavije, predvođeni talentiranim i hrabrim strategom Josipom Brozom Titom.

Pored toga, u to vrijeme na tom povelikom oslobođenom partizanskom teritoriju (a uveliko i u nekim djelovima neoslobođenog ili poluoslobođenog teritorija) tada su već bili masovno osnovani i djelovali su seoski, općinski i kotarski NOO. Oni su bili zamjena i negacija stare kraljevske i tadašnje aktualne okupatorske i kvislinške vlasti i klica nove narodne vlasti i nove

hrvatske i jugoslavenske države, ali i nezamjenjivi oslonac partizanskim jedinicama. Uz to su u selima, općinama i t.d. postojale i djelovale masovne antifašističke organizacije – SKOJ, USAOH, AFŽ i t.d. koje su uz NOO predstavljale aktivnu pozadinu partizanske vojske. Ta je pozadina za partizane život značila – organizirala im je ratnu logistiku i svaku drugu podršku i pomoć.

U to vrijeme - sredinom i u drugoj polovini 1942. godine – odvijaju se i pripreme za osnivanje najvišeg antifšističkog političkog predstavničkog tijela svih naroda Jugoslavije, - AVNOJ-a. To se i ostvarilo u oslobođenom Bihaću 26 i 27. studenog 1942. godine - održano je Prvo zasjedanje AVNOJ-a, prelomni događaj u razvoju NOB Jugoslavije.

U takvim međunarodnim i ovdašnjim našim vojnopoličkim uvjetima bilo je potrebno i moguće - a i nužno kao preduvjet za daljnji razvoj i jačanje NOB-e - da se osnivaju krupnije oružane formacije, koje su ne samo dinamične, nego i dovoljno snažne da uništavaju jaka neprijateljska uporišta, da oslobađaju i brane veća naselja i gradove i da tako proširuju, stabiliziraju i brane oslobođene partizanske teritorije. To su na tom stupnju razvoja NOP i NOV Jugoslavije i Hrvatske bile divizije i korpusi.

Za takve krupne vojne formacije potrebni su bili za njihov opstanak i uspješno funkcioniranje veći slobodni partizanski teritoriji kao dovoljan prostor za njihove dinamične operacije i pokrete, ali i kao dovoljna logistička baza za boravak, ishranu i zbrinjavanje većeg broja ranjenih i bolesnih boraca, te kao ishodište i izvor novih ratnika. Takav velik kompaktn slobodni partizanski teritorij bio je u to vrijeme na geografskom prostoru Korduna, Like, Banije i Bosanske Krajine od oko 50.000 km². Stoga je sasvim logično da je zbog svih tih razloga Prvi korpus NOV i PO Hrvatske osnovan na prostoru Banije, Korduna i Like i uporedo s njim Prvi bosanski korpus na području Bosanske Krajine. Oni su kasnije u toku cijelog rata u ostvarivanju svoje uloge i ratnih zadataka često sadejstvovali i uzajamno se ispomagali.

III OPERATIVNO PODRUČJE, ZONA ODGOVORNOSTI I BORBENA DEJSTVA KORPUSA

Prema tadašnjem novom ustrojstvu oružanih snaga antifašističkog NOP u Jugoslaviji, korpusi su imali operativna područja i zone odgovornosti za ostvarivanje svojih brojnih i raznovrsnih ratnih funkcija i aktivnosti. Osnovno, matično operativno područje Prvog hrvatskog korpusa i zona njegove odgovornosti bio je teritorij dotadašnje Prve operativne zone, a to je teritorij Like, Korduna i Banije. To je teritorij na kome su nastale prve tri divizije NOV Hrvatske, od kojih je – kao što je već rečeno – i konstituiran Prvi korpus.

U kasnijim razdobljima razvoja NOB operativno područje i zona odgovornosti Prvog, odnosno Četvrtog korpusa proširivali su se i mjenjali u ovisnosti o različitim vojno – političkim situacijama i događajima, jer operativna korpusna područja nisu bila teritorijalno strogo omeđena nekim krutim granicama. Tako je u različitim razdobljima u operativno područje i zonu odgovornosti Prvog, odnosno, Četvrtog korpusa spadalo i područje Gorskog kotara i Hrvatskog primorja, zatim Cazinska krajina i najdulje Žumberak, Pokuplje i Turopolje. Ti su teritoriji bili i dio korpusne vojne oblasti, koja je na osnovu Naredbe vrhovnog komandanta NOV Jugoslavije ustanovljena sedmog ožujka 1944. godine. No, početno matično operativno područje – Banija, Kordun i Lika ostali su trajno pod ingerencijom Prvog, odnosno Četvrtog korpusa. Ono je de fakto bilo

baza i uporišni odskočni činilac za dejstva i prodore jedinica Korpusa u susjedne teritorije: prvo, radi uništavanja neprijateljskih baza i uporišta i njegove žive sile i tehnike i, drugo, radi širenja i jačanja plamena antifašističkog narodnog ustanka i NOP u tim krajevima i proširenja i stabiliziranja slobodnih partizanskih teritorija. Te dvije međusobno povezane i komplementarne funkcije bile su trajno najvažnija uloga i zadaća Korpusa kao cjeline i njegovih brigada i divizija ponaosob.

Prva veća korpusna operacija nakon njegovog osnivanja izvedena je od 26 – 29 studenog 1942. godine napadom na neprijateljsko uporište u Dvoru na Uni i njegovoj neposrednoj okolici. Ta je akcija realizirana na osnovu Naredbe Vrhovnog štaba da se uništavaju sva neprijateljska uporišta i posade u dolinama rijeka Une i Sane radi proširenja i sigurnije zaštite slobodnog partizanskog teritorija oko Bihaća nakon njegovog oslobođenja. Akcija je realizirana u suradnji i sadejstvu sa Prvim korpusom NOV i PO Bosne i Hercegovine, koji je u isto vrijeme napadao neprijateljski garnizon u Bosanskom Novom. Taj prvi veći borbeni zadatak Korpusa nije, međutim, uspješno ostvaren, prvenstveno zbog – kako je tada ocijenjeno – pomanjkanja znanja i ratnog iskustva u zauzimanju većih gradskih uporišta, ali je stečeno veliko iskustvo i pouka.

Jedan od najkrupnijih i najtežih ratnih zadataka i okršaja Korpusa bio je u vrijeme zloglasne četvrte neprijateljske ofanzive, zvane Weiss I, na oslobođeni partizanski teritorij Banije,

Korduna, Like i Bosanske krajine i na Vrhovni štab i NOV-e Jugoslavije. Ofanziva je započela 20. siječnja 1943. godine. Na početku ofanzive VIII kordunaška divizija uspjela je vještima manevrima i žestokim protunapadima spriječiti naglo prodiranje njemačke 7. SS divizije 'Princ Eugen' iz šireg rajona Karlovca prema Bihaću s namjerom da ugrozi Vrhovni štab i centralne organe NOB Jugoslavije. Isto je ostvarila i VII banijska divizija, koja je u žestokim sudarima i raznim lukavstvima prisilila njemačku 369. legionarsku diviziju da zakasni nekoliko dana u napredovanju iz Siska i okolnih gradova u pravcu Bihaća. Šesta lička divizija uspjela je, pak, potpuno zaustaviti napredovanje talijanskih divizija sa linije Ogulin-Vrhovine - Gospić-Gračac prema zaleđu Bihaća, gdje su se trebale spojiti njemačke divizije sa ciljem opkoljavanja i uništavanja na tim prostorima partizanskih jedinica i centralnih organa NOB Jugoslavije. Šesta lička divizija je, čak štaviše, ubrzo prešla u protuofanzivu i ponovo oslobodila veliki dio Like.

U razdoblju poslije te IV ofanzive i sve do kraja II svjetskog rata jedinice Prvog, odnosno Četvrtog udarnog korpusa permanentno su bile angažirane na slamanju i uništavanju brojna neprijateljska uporišta, baze i utvrde – neke i po nekoliko puta. U tim aktivnostima oslobađale su pojedine gradove iz nacifašističkih kandži kao Donji Lapac, Otočac, Korenicu, Vojnić, Vrgin most, Slunj, Bihać, Cazin Topusko, Glinu itd. Sve se to događalo u vrijeme kada su svi gradovi u okupiranom dijelu Europe od grada Brest na Zapadu Francuske do Moskve na Istoku, od Atene na Jugu do Narvika na Sjeveru bespomoćno čamili pod jarmom nacifašističkog samovlašća, terora i zločina. Uporedo s tim one su učestalo onesposobljavale željezničke pruge na bitnim relacijama za neprijatelja: Zagreb - Karlovac, Karlovac – Rijeka, Karlovac – Ogulin – Gospić i Sisak – Sunja – Kostajnica – Bosanski Novi. Minirale su i uništavale neprijateljske vojne transporte, rušile mostove i telefonske vodove, onesposobljavale željezničke kolosijeke.

Posebno su jedinice Korpusa neprekidno bile angažirane na zaštiti oslobođenog partizanskog teritorija i njegovih naselja i žitelja od iznenadnih upada ili dugoročnih ofanziva njemačkih, talijanskih, ustaško - domobranskih, četničkih i drugih neprijateljskih vojnih jedinica i od njihovog terora i osvete, u kojima su one često masovno ubijale i masakrirale civile – žene, djecu i starce, palile i pljačkale partizanska sela i uništavale njihovu ljetinu.

Uporedo s tim, jedinice Korpusa osiguravale su punu zaštitu centralnih organa NOB Hrvatske – Glavnog štaba NOV, ZAVNOH-a, CK KPH kao i funkcionere drugih političkih stranaka it.d. Svi su se oni gotovo cijelo vrijeme rata nalazili s narodom na tom teritoriju, a da nikad nije bila dovedena u pitanje ili ugrožena njihova sigurnost.

Dijelovi Korpusa, međutim, pa i cio Korpus povremeno su ratovali i izvan svoga matičnog područja. U tome i jeste prednost takvih operativnih jedinica NOV u odnosu na partizanske odrede. Tako je Sedma banijska divizija u vrijeme Četvrte i Pete neprijateljske ofanzive ratovala

u Bosni, Hercegovini i Crnoj Gori, gdje je izgubila oko 3.500 svojih ratnika; Šesta lička divizija operirala je 1944. godine u Zapadnoj Bosni, posebno u vrijeme desanta na Drvar, a poslije u Istočnoj Bosni i Srbiji, zatim u borbama za oslobođenje Beograda i u proboju Sremskog fronta; neke brigade Sedme banijske divizije ratovala su 1944. u Moslavini i Podravini i td., i td.

Na samom kraju rata od 3 – 7. svibnja 1945. godine VII banijska i VIII kordunaška divizija sudjelovale su u završnim operacijama za oslobođenje Istre i Slovenskog primorja. Tada su kod Ilirske Bistrice, u sadejstvu sa nekim jedinicama VIII i XI korpusa NOV, prisilile na predaju snažni njemački 97. armijski korpus i razoružale preko 16.000 njemačkih vojnika i oficira, među kojima i tri generala, koji su se pokušali probiti iz okruženja u pravcu Postojne i Ljubljane.

Boraveći i ratujući izvan svoga matičnog teritorija, jedinice Korpusa doprinosile su, između ostaloga, zbližavanju i borbenom ujedinjavanju svih antifašistički opredjeljenih ljudi iz svih naroda i krajeva porobljene zemlje u borbi protiv strahovlasti i terora okupatora i njihovih ovdašnjih kvislinga.

Zbog navedenih i brojnih drugih ratnih zasluga, Korpus je početkom siječnja 1945. godine u znak priznanja proglašen udarnim.

Ono, Prvi, odnosno Četvrti korpus imao je – kao i neki drugi korpusi NOV Hrvatske i Jugoslavije – i drugu grupu zadataka i ovlasti. Imao je ulogu izadaću da organizira vojno- pozadinske službe na oslobođenim teritorijima – komande mjesta i komande područja, te partizanske straže itd. i da koordinira i usmjerava njihovu djelatnost i njihovu suradnju i uzajamno ispomaganje s NOO i masovnim antifašističkim organizacijama u snabdjevanju i popuni operativnih jedinica i partizanskih odreda, u osiguravanju reda i poretka i zaštiti naroda na tim teritorijima i td. Za ostvarivanje ovih i drugih vojno-pozadinskih funkcija osnovane su u 1944. godini, po Naredbi Vrhovnog komandanta NOV i PO Jugoslavije, vojne oblasti. Vojna oblast Četvrtog korpusa formirana je – kao što je već konstatirano – 7. ožujka 1944. godine, pa se od tada Štab korpusa sastojao od dva dijela – operativnog djela i korpusne vojne oblasti.

IV BROJČANO STANJE I JAČINA KORPUSA U ŽIVOJ SILI I NAORUŽANJU

Uporedo s odvijanjem i povećavanjem obima borbenih aktivnosti, sa proširivanjem slobodnog partizanskog teritorija - ali i iz drugih razloga - u Korpusu je, u pravilu, permanentno se povećavao broj boraca i rukovodilaca kao i količina zarobljenog oružja i ratne tehnike. Time se stalno povećavala udarna i obrambena snaga Korpusa u živoj sili i vatrenoj moći i u mogućnostima manevriranja.

Prema prvim potpunijim i vjerodostojnijim podacima od 21. prosinca 1942. godine u Korpusu je tada bilo – dakle, mjesec dana od osnivanja - 8.486 boraca i rukovodilaca (bez partizanskih odreda i komandi područja u zoni odgovornosti Korpusa), među kojima 288 žena, a 31. ožujka 1945. godine sa svim pripadajućim operativnim i partizanskim jedinicama 22.620 boraca i rukovodilaca, što je dva i pol puta više nego u vrijeme osnivanja Korpusa. Na kraju rata, tj. 15. svibnja 1945. godine u Korpusu je bilo oko 32.000 boraca i rukovodilaca, što je 4 puta više nego u vrijeme njegova osnivanja. Sve to ilustrira i dokazuje dinamiku neprekidnog povećavanja masovnosti i snage antifašističkog NOP na području odgovornosti Korpusa i tempo porasta privrženosti naroda antifašističkoj NOB i NOV.

Od naoružanja, pak, Korpus je 21. prosinca 1942. godine imao, pored više tisuća pušaka i automata, i 51 mitraljez, 245 puškomitraljeza, 17 minobacača, 10 topova itd., a već 23. svibnja 1943. godine, pored pješadijskog i artiljerijskog naoružanja, zarobio je i imao i 9 lakih tenkova. Početkom 1944. godine – uz velike količine pješadijskog naoružanja – imao je i 12 haubica, 20 protivtenkovskih topova, 8 protuavionskih mitraljeza, 36 pontona, 12 tenkova, 17 kamiona i td., koje je zarobio od neprijatelja. (3)

Po ovim i drugim pokazateljima Prvi, odnosno Četvrti korpus bio je u to vrijeme u NOV Hrvatske najmoćnija operativna jedinica, te jedna od najsnažnijih operativno – strateških formacija u antifašističkoj NOV Jugoslavije.

Bitna karakteristika ovog Korpusa bila je: da je u socijalnoj strukturi njegovih boraca, pa i rukovodilaca, najviše bilo seljaka – preko 80% i drugo, da se sastojao od boraca i rukovodećih kadrova različitih nacionalnosti, s tim što je za cijelo vrijeme njegova postojanja najviše bilo Srba, pogotovo do kapitulacije Italije u rujnu 1943. godine. To je bilo i logično jer je takva bila socijalna i nacionalna struktura onog stanovništva na području zone odgovornosti Prvog korpusa, koje se već 1941. i 1942. god. , iz više razloga, masovno opredjelilo za antifašistički NOB i NOV.

U nacionalnom pogledu u Korpusu je, naprimjer, prvog prosinca 1943. godine, od

(3) Puk Nikola Anić, zbornik radova 17. Historijskog arhiva u Karlovcu u knjizi pod naslovom «Prvi korpus NOV Hrvatske», izd. Zagreb 1987, str. 399-403.

ukupno 10.399 boraca i rukovodilaca, bilo 8.880 Srba, ili 85%, 1056 Hrvata ili 10%, 96 Muslimana ili 0,92%, te 115 Jevreja, 232 Talijana, 5 Slovenaca, 11 Danaca i td., a bilo je i Rusa, Poljaka, Čeha, Nijemaca, Mađara i pripadnika drugih nacija (4). To je u antifašističkoj NOB Hrvatske i Jugoslavije bilo pohvalno za svaku oružanu jedinicu ili drugu antifašističku organizaciju i značajna prednost. Prednost je bila zato jer se tako u živoj praksi u ognju rata realiziralo i kalilo bitno političko i moralno načelo NOB-e – zajedništvo, solidarnost, uzajamno poštovanje i ispomaganje, drugarstvo i ravnopravnost svih antifašista bez obzira na nacionalnu, vjersku ili drugu različitost. A posebno je to bila prednost zbog toga jer se tako najuspješnije ostvarivala fundamentalna politička linija i sintagma iz programa antifašističke borbe Komunističke partije i oružanih snaga NOP Jugoslavije i Hrvatske, a to je bratstvo i jedinstvo antifašistički opredjeljenih i angažiranih ljudi i naroda na prostoru okupirane Jugoslavije. Ta politička parola neupitno je bila ključni uvjet opstanka, jačanja i pobjede antifašističke NOB i NOV u Hrvatskoj i Jugoslaviji. Bila je jedino efikasno sredstvo zaustavljanja tadašnjeg bezumnog međunacionalnog konfrotiranja, ubijanja i zatiranja i brana za širenje fanatične međunacionalne mržnje i nepodnošljivosti u tadašnjoj NDH i u nekim drugim djelovima okupirane Jugoslavije. Obzirom na to neopravdano je i štetno što se već godinama u većini naših društvenih struktura u Hrvatskoj i u svim novosnovanim državama na prostoru nekadašnje SFRJ ta politička sintagma potpuno negativno kvalificira, pa čak i sotonizira, izvrgava ruglu i blati, premda neke od tih država ne bi danas ni postojale da nije bilo takve političke parole u NOB. I sve se to mimikrijski čini pod maskom reagiranja na ružne i tragične međunacionalne događaje krajem 80-ih i tokom 90-ih godina prošlog stoljeća, premda ti ružni i tragični događaji nisu posljedice i plod sadržaja sintagme bratstvo i jedinstvo (jugoslavenskih naroda), nego upravo obrnuto – plod su i posljedica deformiranja, negiranja i nipodaštavanja

postulata te sintagme.

Isto tako činjenica da je u Korpusu za cijelo vrijeme njegovog postojanja bilo najviše pripadnika srpske nacionalnosti nije nimalo remetila ili slabila bilo koju kvalitetu antifašističke NOB-e u funkcioniranju Korpusa ili na području njegove zone odgovornosti. Naprotiv, to je bila značajna prednost Korpusa u odlučnoj borbi njegovih jedinica protiv četnika i protiv njihovog pokušaja infiltriranja u neke partizanske jedinice i u neke dijelove teritorija u zoni odgovornosti Korpusa, jer su se lički, kordunaški i banijski partizani najefikasnije obračunavali i obračunali sa tim izdajnicima tadašnjih vitalnih interesa njihovih zavičaja i srpskog naroda. Obzirom na to, neutemeljene su i zlonamjerne javne objede i podmetanja, koja u novije vrijeme sve češće čine neki hrvatski nacionalisti, a osobito neki kleronacionalisti, prema partizanskim jedinicama sa srpskom većinom u smislu da ih se naziva četnicima i zločincima i da im se insunira da su se antihrvatski ponašale i navodno počinile razna zlodjela i zločine prema Hrvatima, premda je općepoznato da je to protivno partizanskoj zakletvi i političko-moralnim zasadama NOB-e i da su se u partizanima i u NOV Hrvatske i Jugoslavije za eventualna takva zlodjela primjenjivale najstrožije kazne.

Umjesto zahvale i ponosa pripadnicima tih jedinica za njihov veliki doprinos (naročito 1941 i 1942 godine), u nastanku, opstanku i pobjedi antifašističkog pokreta i NOB-e u Hrvatskoj, kojom je omogućeno svrstavanje Hrvatske u okviru Jugoslavije u klub pobjedničke antifašističke koalicije, besramno se konstruiraju, pišu i lansiraju u javnost razne notorne laži i poluistine s nesagledivo štetnim i opasnim refleksijama na međunacionalne i međuljudske odnose u Hrvatskoj i šire – danas i u buduće.

Isto tako potpuna je štetna i stupidna izmišljotina srpskih nacionalista i antienobovaca, koji na osnovu ovih i nekih drugih brojčanih pokazatelja konstruiraju i sugeriraju pretpostavku da su hrvatski komunisti i hrvatsko komunističko vodstvo NOB-a iskoristili u vrijeme NDH ugroženi srpski živalj kao topovsko meso za ostvarivanje svojih usko

(4) Isto, str.401.

nacionalnih i ideoloških interesa i ciljeva. Oni, očito, namjerno potiskuju i ignoriraju pitanje

šta bi tada bilo sa srpskim narodom u Hrvatskoj da nije bilo antifašističke NOB-e, koju su u Hrvatskoj potaknuli i predvodili upravo komunisti i KP Hrvatske. Umjesto zahvale i odavanja priznanja hrvatskim komunistima što su se opredijelili i smogli hrabrosti da se solidaliziraju sa tada ugroženim srpskim narodom u nevolji i da se angažiraju u organiziranju oružanog otpora zajedničkom neprijatelju i tako, između ostaloga, spase srpsko stanovništvo od totalnog uništenja, srpski nacionalisti iz uskogrudih nacionalističko – ideoloških pobuda imputiraju hrvatskim komunistima prikriveni nacionalizam, licemjerje i antisrpstvo. To je, također, samo po sebi nemoralni revizionizam povijesti NOB-e u Hrvatskoj i veoma štetno za međunacionalne i međuljudske odnose i za istinitu povijest o antifašističkoj NOB-i.

V ZAKLJUČNI DIO

I na kraju, poštovani sudionici ovog svečanog skupa, s pravom se može konstatirati da je Prvi korpus NOV Hrvatske, odnosno Četvrti udarni korpus NOV Jugoslavije bio ne samo prvi u NOV Hrvatske s najduljim ratnim stažem od dvije godine i šest mjeseci, nego dugo vremena i najveća, najjača i nepobitno je, jedna od najzaslužnijih jedinica NOV Hrvatske i Jugoslavije u antifašističkoj NOB.

U dvoipogodišnjim danonoćnim borbama i marševima za ostvarivanje uloge i zadataka Korpusa u antifašističkoj NOB tisuće mladića i djevojaka Banije, Korduna, Like, Gorskog kotara i Primorja, Žumberka, Pokuplja i Posavine, Cazinske Krajine itd, izgubilo je svoje mlade živote od Petrove i Zrinske gore i Plitvičkih jezera do Drvara, Neretve i Sutjesne, Moslavine i Bilogore, Metlike, Žumberka i Ilirske Bistrice, a desetine pripadnika Korpusa proglašeni su narodnim herojima. Mnogi su postali generali narodne vojske, a u poslijeratnom razdoblju visoki državni dužnosnici. Zbog tih i brojnih drugih ratnih zasluga Korpus je – kao što je već rečeno - proglašen udarnim. S obzirom na sve to, mi učesnici NOB-a i ostali antifašisti u Hrvatskoj

imamo puno razloga da danas s ponosom i velikom zahvalnošću obilježavamo jubilarnu 70-godišnjicu Prvog korpusa NOV Hrvatske, odnosno, Četvrtog udarnog korpusa NOV Jugoslavije. S dubokim pijetetom i velikom zahvalnošću klanjamo se poginulim i umrlim ratnicima

Korpusa. S puno razloga svima čestitamo ovu jubilarnu obljetnicu, a posebno živim pripadnicima Korpusa i to sa riječima njihovog Vrhovnog komandanta Josipa Broza Tita, u kojima odaje veliko priznanje Korpusu i narodu iz koga je nastao. A one glase;

«Ja uvršćujem Kordun, Baniju, Liku, Bosnu....u prve redove, ne samo po tome što su vaši krajevi dali veliki broj boraca – 3 divizije – nego i zato što je narod ovdje bio čitavo vrijeme vezan za našu narodnooslobodilačku borbu, zato što smo se na njega oslanjali.» U Glini, 1952. godine. (5)

Hvala na pažnji!

Zagreb, 24.11.2012.

(5) Moto u knjizi «Sedma banijska divizija», izd. Vojno-izdavački zavod Beograd, 1967. god.